

КН.ПО.П.0923 – за информация

ОБОСНОВКА

**за шесто изменение на Оперативна програма „Наука и образование за
интелигентен растеж“ 2014 – 2020 г.**

във връзка с Инструмент SAFE (Подкрепа за достъпна енергия)

I. Изменение на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020

Руската военна агресия срещу Украйна, наложените санкции и предприетите
ответни мерки от страна на Русия, доведоха до безпрецедентно високи цени на газа и
електроенергията, значително над вече високите равнища, наблюдавани в периода преди
агресията. Умишленото превръщане от страна на Русия на газовите потоци в оръжие
създаде значителна нестабилност и несигурност на енергийните пазари в ЕС и в света.
ЕС и неговите държави членки предприеха многобройни мерки за справяне с високите
цени и сигурността на енергийните доставки.

В отговор на действията на ЕК по плана REpowerEU на национално ниво
Република България предприе спешни мерки във връзка с високите цени на
електрическата енергия, като мобилизира значителен публичен финансов ресурс със
средства от националния бюджет, за да осигури компенсации на небитовите крайни
клиенти във връзка с покриване на разходите им за увеличените цени на електрическа
енергия

За 2022 г. подкрепата е реализирана чрез две национални програми - Програма за
компенсиране на небитови крайни клиенти на електрическа енергия, одобрена от
Министерския съвет с Решение № 30/2022 г. и Програма за компенсиране на небитови
крайни клиенти на електрическа енергия, одобрена от Министерския съвет с Решение №
534/2022 г. Компенсацията е извършвана от страна на доставчика, с който небитовите
крайни клиенти имат сключен договор за доставка на електрическа енергия, чрез
намаляване на дължимата за плащане сума. В съответствие с разпоредбите на чл. 36б, ал.
1, т. 4 и ал. 3 от Закона за енергетиката и РМС № 105/2022 г. плащането на публичните
финансови средства към доставчиците за направените компенсации по програмите е
извършвано от Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ от 01.02.2022 г.

Допълнително в контекста на спешната намеса на Съюза за справяне с високите
цени на енергията в резултат от агресивната война на Русия срещу Украйна, с
приемането на Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27
февруари 2023 година за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за
REPowerEU в плановите за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти
(ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО се даде
възможност на страните членки да предприемат целенасочени извънредни временни

мерки за използване на фондовете на ЕС в подкрепа на МСП, които са особено засегнати от увеличения на цените на енергията, считано от 1 февруари 2022 г., включително съгласно рамката на политиката на сближаване за периода 2014-2020 г., посочени в Регламент (ЕС) № 1303/2013. (т.н. Инструмент SAFE).

В България всички МСП са особено засегнати от увеличения на цените на енергията, съгласно критерия за допустимост на крайните получатели, посочен в т. 2.4. от Временната рамка. Анализът на постигнатата на организирания борсов пазар на електрическа енергия в Република България средномесечна цена лв./MWh през 2022 г. спрямо тази за референтния период през 2021 г. показва, че скокът на цената е вариал между 180%-380%. Поради тази причина в рамките на националните програми са предоставени компенсации на всички небитови крайни клиенти на електрическа енергия, в т.ч. на всички МСП.

Във връзка с гореизложеното на национално ниво бе прието Решение № 453 на Министерския съвет от 27.06.2023 г. за одобряване на средства за възстановяване на разходи чрез прилагане на извънредните мерки за използване на фондовете в подкрепа на малки и средни предприятия, които са особено засегнати от увеличения на цените на енергията, и на уязвими домакинства (SAFE). В т. 1 на РМС № 453 от 27 юни 2023 г. са одобрени средства от бюджетите на оперативните програми за програмен период 2014 – 2020 г. за създаването на специални приоритетни оси в рамките на съответните програми, като за Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР) е определена сума в размер на 24 млн. евро европейско финансиране. Съгласно точка 4 на РМС № 453 на УО се дава възможност в случай, че измененията на оперативните програми се одобрят от ЕК с различна стойност от посочената в т. 1 на РМС-то, разходите по сключените договори да се възстановят до размера на одобрения бюджет на съответната приоритетна ос. Средствата ще се използват за възстановяване на допустими разходи, извършени от Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ в изпълнение на Националните програми от 2022 г. за компенсиране на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия - малки и средни предприятия, особено засегнати от увеличения на цените на енергията за увеличените им разходи за електрическа енергия за периода 1 февруари – 30 септември 2022 г.

В изпълнение на чл. 25б, пар. 3 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 в ОПНОИР се създават две нови специални оси: Приоритетна ос 6 „Подкрепа за МСП чрез инструмента SAFE“ с финансиране от ЕФРР в размер на 18 950 497 евро и от ЕСФ в размер на 1 млн. евро и ставка на съфинансиране от 100 % и Приоритетна ос 7 „Подкрепа за МСП чрез инструмента SAFE (REACT-EU)“ с финансиране от ЕСФ (REACT-EU) в размер на 4 049 503,00 евро и ставка на съфинансиране от 100 %. В съответствие с чл. 25б на Регламент (ЕС) № 1303/2013 по линия на Приоритетна ос 6 и Приоритетна ос 7 ОПНОИР ще се финансира мярка със средства от ЕФРР, ЕСФ и ЕСФ (REACT-EU) според правилата на ЕФРР, с която ще се осигури подкрепа за МСП на територията на Република България, които са особено засегнати от увеличението на цените на енергията.

С оглед установяване размера на изплатените компенсаци и, които са допустими за възстановяване по оперативните програми чрез Инструмента SAFE, от съвкупността от всички небитови крайни клиенти, за които са изплатени компенсаци за периода 1 февруари – 30 септември 2022 г., използвайки данни от Националния статистически институт ще бъдат извадени предприятията, които не отговарят на изискванията за МСП по Закона за малките и средни предприятия.

С оглед спазване на принципите за допълняемост и недопускане на двойно финансиране с другите програми на национално ниво, в рамките на които са предвидени аналогични мерки за възстановяване на средства във връзка с извършени компенсаци към МСП, които са особено засегнати от увеличения на цените на енергията, се предвижда демаркацията да се осигури на база предприятия. За тази цел допустимите крайни получатели на компенсаци (МСП) ще бъдат разпределени между тези програми на изключващ принцип, т.е. всеки един от допустимите крайни получатели ще бъде подпомаган изключително и само от една от горепосочените оперативни програми за един и същи период от време. УО ще извършва проверка за коректното прилагане на този принцип. Същият принцип ще се прилага по аналогия и между приоритетни оси 6 и 7 на ОП, като всеки от допустимите крайни получатели ще бъде подпомаган изключително и само от една от двете приоритетни оси за един и същи период от време. УО ще извършва проверка за коректното прилагане на този принцип.

С цел гарантиране на своевременното и ефективно изпълнение на операциите за прилагане на Инструмента SAFE и минимизиране на административната тежест, както и с оглед осигуряване на демаркация и допълняемост между мерките по отделните програми и недопускане на двойно финансиране между тях, дейности, свързани с подготовка и управление на операциите и с осигуряване на информация и комуникация на тази подкрепа, ще бъдат допустими единствено по ОПОС. Такива дейности няма да бъдат финансирани по ОПНОИР. Руската военна агресия срещу Украйна, наложените санкции и предприетите ответни мерки, доведоха до безпрецедентно високи цени на газа и електроенергията, значително над вече високите равнища, наблюдавани в периода преди агресията. Много високите цени на енергията вредят на икономиката, както и на покупателната способност на гражданите на ЕС, особено на най-уязвимите. Запазваните се високи цени на енергията вероятно ще увеличат бедността и ще засегнат конкурентоспособността на предприятията. По-конкретно енергоемките отрасли са изправени пред по-високи производствени разходи. В някои случаи тези увеличения на разходите могат да поставят под въпрос запазването на дейността в ЕС на предприятия, които в противен случай биха били нечеливни с вероятно последващо отражение върху заетостта.

В контекста на спешната намеса на Съюза за справяне с високите цени на енергията в резултат от агресивната война на Русия срещу Украйна, е приемането на Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 година се даде възможност на страните членки да предприемат целенасочени извънредни временни мерки за използване на фондовете на Кохезионната политика в подкрепа на

~~МСП, които са особено засегнати от увеличения на цените на енергията, считано от 1 февруари 2022 г., включително, съгласно рамката на политиката на сближаване за периода 2014—2020 г., посочени в Регламент (ЕС) № 1303/2013.~~

~~В България всички МСП са особено засегнати от увеличения на цените на енергията съгласно критерия за допустимост на крайните получатели, посочен в т. 2.4. от Временната рамка. Анализът на постигнатата на организирания борсов пазар на електрическа енергия в Република България средномесечна цена лв./MWh през 2022 г. спрямо тази за референтния период през 2021 г. показва, че скокът на цената е варирал между 180%–380%.~~

~~С цел спешна намеса на Съюза за справяне с високите цени на енергията в резултат от агресивната война на Русия срещу Украйна, е приет Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 година за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за REPowerEU в плановите за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО, като се дава възможност на страните членки да предприемат целенасочени извънредни временни мерки за използване на фондовете в подкрепа на МСП и уязвимите домакинства, които са особено засегнати от увеличенията на цените на енергията, считано от 1 февруари 2022 г., включително съгласно рамката на политиката на сближаване за периода 2014—2020 г., посочени в Регламент (ЕС) № 1303/2013 (т.нар. Инструмент SAFE).~~

~~С горепосоченото изменение в Регламент (ЕС) № 1303/2013 се въвежда чл. 25б, съгласно който се позволява да се финансира оборотен капитал под формата на безвъзмездни средства за малки и средни предприятия (МСП), които са особено засегнати от увеличения на цените на енергията; разходи на уязвимите домакинства за покриване на потреблението им на енергия или да се финансират схеми на работа на непълно работно време и еквивалентни схеми. Дейностите могат да се финансират както от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Кохезионния фонд (КФ) и Европейския социален фонд (ЕСФ), така и от Помощта за възстановяване в полза на сближаването и териториите на Европа (REACT-EU). Операциите за предоставяне на подкрепа се програмират изключително в рамките на нова специална приоритетна ос, могат да бъдат избрани за подпомагане от ЕФРР, ЕСФ или Кохезионния фонд преди одобряването на изменената програма и разходите са допустими от 1 февруари 2022 г. Също така, подкрепата, предоставена от ресурси по линия на REACT-EU по смисъла на чл.92а, се програмира по отделна специална ос, допринасяща за инвестиционния приоритет, посочен в чл.92б, параграф 9, ал. 3.~~

~~Съгласно актуални данни на Министерския съвет (МС) за финансово изпълнение на оперативните програми, за пълното усвояване на наличния финансов ресурс от фондовете на Кохезионната политика е необходимо да бъдат сертифицирани разходи в размер на още 2.39 млрд. евро, част европейско финансиране, като съответните разходи трябва да бъдат извършени от бенефициентите в срок до 31.12.2023 г. По оценки на управляващите органи към 15 юни 2023 г., рискът от непълно усвояване на средствата в~~

рамките на Кохезионната политика възлиза на 311 млн. евро европейско финансиране. При отчитане вероятността от последващо определяне на финансови корекции, както и от спестявания по проектите в изпълнение и по тези, чието изпълнение няма да приключи до края на годината, може да бъде направено обосновано предположение, че реалният размер на сумата под риск ще нарасне.

В тази връзка се прие ~~Решение на Министерски съвет № 453 от 27 юни 2023 г. за одобряване на средства за възстановяване на разходи чрез прилагане на извънредните мерки за използване на фондовете в подкрепа на малки и средни предприятия, които са особено засегнати от увеличение на цените на енергията и на уязвими домакинства (SAFE) (РМС № 453 от 27 юни 2023 г.).~~ Предвижда се прилагането на Инструмента SAFE за възстановяване на вече изплатени средства за компенсация на МСП за увеличените разходи за електрическа енергия за периода февруари-септември 2022 г. Средствата са изплатени в рамките на Национална мярка за компенсиране на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия, одобрена с решение на Министерски съвет и изпълнявана от Министерство на енергетиката и Фонд „Сигурност на електроенергийната система“. В рамките на двете програми, формирани в Националната мярка, са подкрепени общо над 250 хил. небитови крайни потребители на ел. енергия, като общият размер на изплатените компенсации надхвърля 3.9 млрд. лева.

Прилагането на Инструмента SAFE ще даде възможност да бъдат възстановени част от извършените разходи предоставени през 2022 г. за компенсации на МСП във връзка с увеличените цени на електрическа енергия, които са допустими съгласно изискванията, поставени в чл.256 от Регламент (ЕС) №1303/2013 и във Временната рамка за мерки за държавна помощ при кризи и преход в подкрепа на икономиката след агресията на Русия срещу Украйна. Същевременно ще се избегне рискът от непълно усвояване на европейското финансиране по оперативните програми. В допълнение, тъй като ставката на европейско съфинансиране по Инструмента SAFE е 100%, прилагането му ще доведе и до намаляване на необходимия ресурс за осигуряване на кореспондиращо национално съфинансиране по оперативните програми от програмен период 2014-2020 г.

В т. 1 на РМС № 453 от 27 юни 2023 г. са одобрени средства от бюджетите на оперативните програми за програмен период 2014—2020 г. за създаването на специални приоритетни оси в рамките на съответните програми, като за Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР) е определена сума **в размер на 24 млн. евро европейско финансиране.**

В допълнение, При одобряване на Годишния доклад за изпълнение за 2022 г. на ОПНОИР от службите на Европейската комисия е получена препоръка по отношение на финансовото изпълнение и цялостното изпълнение на програмата със специален акцент върху ЕФРР Приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“, което е

тревожно ниско, да бъдат приложени допълнителни мерки, за да се избегнат всякакви отрицателни финансови последици до края на програмния период, като се използват възможностите, предоставени от ЕК за подкрепа на достъпна енергия (подхода SAFE).

~~В контекста на горното, предложеното изменение на ОПНОИР е с цел осигуряване на оперативен капитал за смекчаване на последиците върху българските МСП, особено засегнати от увеличения на цените на енергията, причинено от военната агресия на Русия срещу Украйна и в съответствие с чл. 256 на Регламент (ЕС) № 1303/2013.~~

След извършен подробен анализ на разполагаемите средства по програмата
Подкрепата ще се осъществи чрез използване на прогнозиран неусвоен ресурс по линия на **ЕФРР** в рамките на Приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“ (ПО 1) в размер на **18 950 497 евро** и на прогнозиран неусвоен ресурс от **ЕСФ** в размер на **5 049 503 евро** (по Приоритетна ос 3 „Образователна среда за активно социално приобщаване“ – **1 млн. евро** и по Приоритетна ос 5 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ – **4 049 503 евро**).

ПО №	ПО наименование	Фонд	Финансиране (ЕС) евро, версия 5.0 на ОПНОИР	Сума, с която се променят средствата от ЕС по приоритетната ос	Финансиране (ЕС) евро след SAFE
1	НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ	ЕФРР	186 989 211.00	-18 950 497.00	168 038 714.00
2	ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	ЕСФ	231 305 800.00	0.00	231 305 800.00
3	ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ	ЕСФ	99 627 070.00	-1 000 000.00	98 627 070.00
4	ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ	ЕСФ	21 169 652.00	0.00	21 169 652.00
5	РАВЕН ДОСТЪП ДО УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗИ	ЕСФ (REACT-EU)	56 018 444.00	-4 049 503.00	51 968 941.00
6	ПОДКРЕПА ЗА МСП ЧРЕЗ ИНСТРУМЕНТА SAFE	ЕФРР	0.00	18 950 497.00	18 950 497.00
6	ПОДКРЕПА ЗА МСП ЧРЕЗ ИНСТРУМЕНТА SAFE	ЕСФ	0.00	1 000 000.00	1 000 000.00
7	ПОДКРЕПА ЗА МСП ЧРЕЗ ИНСТРУМЕНТА SAFE (REACT-EU)	ЕСФ (REACT-EU)	0.00	4 049 503.00	4 049 503.00
	Общо	ЕФРР	186 989 211.00	0.00	186 989 211.00
	Общо	ЕСФ	352 102 522.00	0.00	352 102 522.00

	Общо	ЕСФ (REACT-EU)	56 018 444.00	0.00	56 018 444.00
	Общо		595 110 177.00	0.00	595 110 177.00

~~Със средствата от ОПНОИР 2014-2020 г. ще се финансира подкрепа на МСП, особено засегнати от увеличението на цените на енергия чрез мерки за компенсирание на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия, прилагани от Фонд "Сигурност на електроенергийната система" в рамките на Национална програма за компенсирание разходите на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия, одобрена от Министерски съвет, действала в периода февруари-септември 2022 г.~~

Към настоящия момент ресурсът от ЕСФ по Приоритетна ос 2 „Образование и учене през целия живот“ е наддоговорен, а бюджетът на Приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“, която се финансира от ЕФРР, бюджетът на Приоритетна ос 3 „Образователна среда за активно социално приобщаване“ и Приоритетна ос 4 „Техническа помощ“ на ОПНОИР, които се финансират от ЕСФ и бюджетът на Приоритетна ос 5 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“, която се финансира от ЕСФ по линия на инструмента REACT-EU, също е договорен на 100%, като с оглед максимално усвояване на средствата от REACT-EU е извършено пето изменение на ОПНОИР. При пренасочване на средства от съществуващите Приоритетни оси 1, 3 и 5 към нови приоритетни оси с финансиране по Инструмента SAFE, бюджетът на съответните съществуващи приоритетни оси ще се яви наддоговорен. В тази връзка, в случай че към момента на приключване на ОПНОИР верифицираните разходи по сключените договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ надвишават определения нов бюджет на съответната приоритетна ос, разликата се осигурява от бюджета на първостепенния разпоредител с бюджет.

В резултат от извършен подробен анализ на разполагаемите средства по Програмата, се установи, че се очаква непълно изпълнение на заложения бюджет по Приоритетна ос 5 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ (REACT-EU) в резултат на изпълнението на проекта и с оглед приключване на учебната 2022-2023 г., което рефлектира и налага намаляване на целеви стойности на индикатори, както следва:

- Обученията на педагогически специалисти за усъвършенстване на уменията им, в това число за преподаване/провеждане на занимания от разстояние в електронна среда, в контекста на COVID-19 пандемията в началото на проекта имаха значителна роля в подготовката на системата на училищното образование за преминаване при необходимост в онлайн среда. В началото на изпълнението на проекта повече от 10 000 педагогически специалисти се включиха в тези обучения, като това допринесе за едно спокойно започване и протичане на 2021 – 2022 учебна година, през която, за радост, периодите на обучение от разстояние бяха рядкост. Успоредно с изпълнението на дейността учителите в българските училища повишаваха своята квалификация и по други

начини – чрез национални програми, вътрешноучилищна квалификация и т.н., което покри нуждата от базови обучения за дигитални умения на всички учители. Това предполага, че няма необходимост от допълнително реализиране на такива обучения по проекта, като може да се прогнозира спестявания от изпълнения обем на дейността в размер на 182 000 лв. (7 000 обучения x 26 лв. ед. разход). С освобождаване на тези средства следва да се предвиди и намаляване на целевата стойност на индикатор *CVR2 „Участници, които са придобили квалификация при напускане (COVID-19)“* от 20 000 на 13 000. Следва да се намали и целевата стойност на индикатор *CV31 „Подпомогнати участници за борба със или противодействие на COVID-19“* със 7 000;

- Обученията за родители и образователни медиатори за придобиване на умения за работа в електронна среда (в т.ч. образователни платформи, търсене на електронно съдържание и др.) в контекста на COVID-19 пандемията в началото на проекта имаха положителна роля в подкрепата, оказвана от родителите на учениците при необходимост от преминаване в обучение в електронна среда. С течение на времето и при липса на необходимост от реализиране на обучение в електронна среда желанието на родителите да се включат в такива обучения рязко намаля. От друга страна, в съвременния свят, където електронните устройства и дигиталното съдържание и комуникация имат все по-голяма роля, необходимостта от реализиране на обучения за базови умения е минимална, тъй като всички или ги притежават, или учат от свои роднини и приятели, без необходимост от конкретно обучение. Това предполага, че от реализирането на обученията за родители може да се прогнозира спестяване от 1 550 000 лв. (155 000 обучения x 10 лв.). С освобождаване на тези средства следва да се намали целевата стойност на индикатор *CV31 „Подпомогнати участници за борба със или противодействие на COVID-19“* със 155 000;
- При изпълнението на дейността за подкрепа за допълнително синхронно обучение, в т.ч. от разстояние в електронна среда след направените промени в дейността, които осигуриха възможност дейността да се извършва и присъствено, включените ученици се увеличиха два пъти. Това беше използвано както за компенсиране на идентифицирани дефицити, така и за помощ при подготовка на НВО и ДЗИ на ученици, които имат нужда от това. При първоначално изготвяне на прогнозите за изпълнение на дейността беше допуснато, че всеки ученик, включен в дейността, ще реализира средно по три „пакета“. При анализ на изпълнение на дейността след края на учебните 2021-2022 г. и 2022 – 2023 г., извършен през м. август 2023 г., се установи, че само 5% от учениците, включени в дейността, са реализирали повече от един „пакет“. На база тези цифри и с оглед наличното време до края на проекта може да се прогнозира спестяване от 5 670 000 лв. (10 000 включени ученици в индивидуално обучение (370 лв.), в група от трима ученици (123 лв.) и в група от петима ученици (74 лв.). С освобождаването на тези средства следва да се предвиди и намаляване на целевата стойност на индикатор *5114 „Брой деца и*

ученици, получили допълнително обучение, в т.ч. от разстояние в електронна среда“ с 10 000 (от 37 718 на 27 718), както и на индикатор CV31 „Подпомогнати участници за борба със или противодействие на COVID-19“ с 10 000.

- В резултат на общия размер на прогнозното неусвояване по Приоритетна ос 5 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ (REACT-EU), възлизащ на 7 920 139,45 лева, целевата стойност на индикатор CV31 „Подпомогнати участници за борба със или противодействие на COVID-19“, се намалява от 477 718 на 305-718.

В допълнение, след петото изменение на ОПНОИР свързано с Приоритетна ос 5 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“, се проведе среща на териториалните експерти за управление на проекта при приключването на учебната 2022/2023 г. на която бяха обсъдени както новите дейности, предвидени за изпълнение, включени в предходното изменение на програмата, така и предизвикателствата и трудностите пред първоначално заложените дейности.

В резултат бяха направени следните изводи:

- Проект „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“, като специфичен отговор и реакция при създадената криза КОВИД-19, изигра ключова роля и създаде необходимите условия, за спокойното осъществяване на образователния процес през 2021-2022 и 2022-2023 учебни години. Наличието на технологичен фонд във всяко училище, който да бъде използван при Обучение от разстояние в електронна среда (ОРЕС), гарантира сигурност в системата, че всяко дете ще има подкрепа за да осъществи образователния процес от разстояние.
- Навременното обучение на учители, ученици и родители даде възможност на всички, идентифицирали липса на базови дигитални умения, да ги придобият, за да се включат в ОРЕС, без притеснение.
Беше отчетен факта, че в началото на май 2023 г. Световната здравна организация (СЗО) отмени глобалното извънредно положение, въведено заради COVID-19. Според СЗО от този момент болестта е престанала да представлява спешна ситуация за световното здравеопазване.
Също така бяха изведени няколко фактора, които обективно довели до изпълнение на първоначално заложените дейности:
- От една страна отпадането на противоепидемичните мерки и възобновяване на присъствени учебни занятия през учебните 2021 – 2022 и 2022 - 2023 г.
- Педагогическите специалисти (ПС) в българските училища повишават квалификацията и уменията си за работа в електронна среда и чрез други програми и проекти и до голяма степен ПС вече притежават умения за използване на електронната среда при преподаване и предвидените базови обучения не са предпочитани от тях.

- Броя на родители, които идентифицират необходимост и желание да се включат в такива обучения, драстично намаля с намаляване на установените случаи на COVID-19, намаляване на заплахата от вируса, както и нормалното протичане на учебния процес (без периоди на ОРЕС). Друго предизвикателство пред изпълнение на дейността е, че в голяма част от случаите, родителите имат лични съображения за събирането на лични им данни. Същото важи и за не малка част от учениците.
- Също така все по-малък брой ученици отсъстват дългосрочно, което води до понижаване необходимостта от допълнително обучение.

След отпадане на заплахата от КОВИД-19 и установените обстоятелства, липса на необходимост и интерес, е дадено предложението за пренасочване на ресурса и съответно намаляване на индикаторите, към други идентифицирани потребности.

Прогнозираният неусвоен ресурс по ПО1 и ПО3 не налага намаляване на целеви стойности на индикатори по съответната приоритетна ос, освен на финансовите индикатори (за сертифицираните средства).

ПО №	ПО наименование	Фонд	Бюджет (евро)	Договорени средства (евро)		Реално изплатени средства (евро)		Верифицирани средства (евро)		Сертифицирани средства (евро)	
1	НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ	ЕФРР	219 987 308.00	219 677 914.51	99.86%	161 410 144.45	73.37%	134 664 740.70	61.21%	133 022 552.25	60.47%
2	ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	ЕСФ	272 124 471.00	286 968 518.06	105.45%	255 557 773.78	93.91%	240 675 073.40	88.44%	238 835 338.45	87.77%
3	ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ	ЕСФ	117 208 319.00	118 302 882.98	100.93%	110 280 301.02	94.09%	98 459 822.16	84.00%	96 709 272.90	82.51%
4	ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ	ЕСФ	24 905 474.00	24 905 474.00	100.00%	23 833 522.87	95.70%	20 988 515.47	84.27%	20 988 689.13	84.27%
5	РАВЕН ДОСТЪП ДО УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗИ	ЕСФ (REACT-EU)	56 018 444.00	56 018 438.17	100.00%	51 573 237.99	92.06%	40 373 893.89	72.07%	40 374 513.19	72.07%
Общо		ЕФРР	219 987 308.00	219 677 914,51	99.86%	161 410 144.45	73.37%	134 664 740.70	61.21%	133 022 552.25	60.47%
Общо		ЕСФ	414 238 264.00	430 176 875,03	103.85%	389 671 597.66	94.07%	360 123 411.03	86.94%	356 533 300.49	86.07%
Общо		ЕСФ (REACT-EU)	56 018 444.00	56 018 438.17	100.00%	51 573 237.99	92.06%	40 373 893.89	72.07%	40 374 513.19	72.07%
Общо			690 244 016.00	705 873 227.71	102.26%	602 654 980.11	87.31%	535 162 045.62	77.53%	529 930 365.93	76.77%

С оглед гореизложеното, с предложеното изменение на ОПНОИР се **създават две нови специални оси: Приоритетна ос 6 „Подкрепа за МСП чрез инструмента SAFE“** с финансиране от **ЕФРР в размер на 18 950 497 евро** и от **ЕСФ в размер на 1 млн. евро** и ставка на съфинансиране от 100 % и **Приоритетна ос 7 „Подкрепа за МСП чрез инструмента SAFE (REACT-EU)“** с финансиране от **ЕСФ (REACT-EU) в размер на 4 049 503,00 евро** и ставка на съфинансиране от 100 %. В съответствие с чл. 25б на Регламент (ЕС) № 1303/2013 по линия на Приоритетна ос 6 и Приоритетна ос 7 ОПНОИР ще се финансира мярка със средства от ЕФРР, ЕСФ и ЕСФ (REACT-EU) според правилата на ЕФРР, с която ще се осигури подкрепа за МСП на територията на Република България, които са особено засегнати от увеличението на цените на енергията.

В съответствие с РМС № 453 от 27 юни 2023 г. средствата по операцията за прилагане на Инструмента SAFE ще се използват за възстановяване на допустими разходи, извършени от Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ в изпълнение на национални програми за компенсиране на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия, и в тази връзка Фондът ще бъде конкретен бенефициент по операцията. За определяне на допустимостта на разходите ще се прилагат принципите, заложи в изготвена на национално ниво Концепция за прилагане на възможностите по чл.25б от Регламент (ЕС) 1303/2013(SAFE). Финансирането по новите приоритетни оси ще се реализира по **Тематична цел 3 „Повишаване на конкурентоспособността на МСП и на селскостопанския сектор (за ЕЗФРСР), и на сектора на рибарството и аквакултурите (за ЕФМДР)“, Инвестиционен приоритет 3d „Предоставяне на подкрепа за капацитета на МСП за растеж в рамките на регионалните, националните и международните пазари и участие в процеса на иновации“ (ЕФРР), Специфична цел 1 „Подкрепа за МСП, които са особено засегнати от увеличаване на цените на енергията“ (по отношение ПО6) и по Тематична цел 13 „Преодоляване на последиците от извънредното положение, предизвикано от пандемията от COVID-19, и подготовка за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката“, Инвестиционен приоритет 13i „Преодоляване на последиците от извънредното положение, предизвикано от пандемията от COVID-19, и подготовка за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката“ (ЕСФ REACT-EU), Специфична цел 1 „Подкрепа за МСП, които са особено засегнати от увеличаване на цените на енергията“ (по отношение ПО7). С подкрепата ще се финансира оборотен капитал под формата на безвъзмездни средства за МСП, които са особено засегнати от увеличаване на цените на енергията. Подкрепата ще се осъществи чрез използване на средства, осигурени по линия на ЕФРР, ЕСФ и ЕСФ (REACT-EU). Предвиждат се инвестиционни мерки в рамките на област на интервенция с код 001. „Общи производствени инвестиции в малки и средни предприятия (МСП)“.**

~~С цел смекчаване на последиците върху МСП от значителното увеличение на цените на енергията, причинено от военната агресия на Русия срещу Украйна, и в съответствие с чл. 25б на Регламент (ЕС) № 1303/2013 със средства от ОПНОИР 2014-2020 г. ще се финансира мярка, с която ще се осигури подкрепа за МСП на територията на Р. България, особено засегнати от увеличението на цените на енергията:~~

~~• Подкрепа за МСП, особено засегнати от увеличението на цените на енергия чрез мярка за възстановяване на допустими разходи за компенсирание на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия, прилагана от Фонд „Сигурност на електроенергийната система“.~~

~~Средствата за компенсации са изплатени в рамките на Национална програма за компенсирание разходите на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия, одобрена от Министерски съвет и изпълнявана от Фонд "Сигурност на електроенергийната система", действала в периода февруари-септември 2022 г.~~

~~Целта е с изпълнението на предложените мерки да се допринесе за смекчаване на последствията върху МСП от значителното увеличение на цените на енергията, причинено от военната агресия на Русия срещу Украйна.~~

~~В рамките на процедурата няма да бъдат възстановявани разходи, извършени по отношение на едно и също МСП за един и същи период от време, които вече са възстановени на бенефициента по друга оперативна програма или друга финансова схема, програма, финансирана от националния бюджет, бюджета на Европейския съюз или друга донорска програма.~~

~~Допустимите разходи за компенсации, извършени от Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ ще могат да бъдат възстановявани по Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“, Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура, Оперативна програма „Региони в растеж“, Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ и Оперативна програма „Добро управление“ и Оперативна програма „Околна среда“.~~

~~С оглед спазване на принципите на допълняемост и недопускане на двойно финансиране с другите програми на национално ниво, в рамките на които са предвидени аналогични мерки за възстановяване на средства във връзка с извършени компенсации към МСП, които са особено засегнати от увеличения на цените на енергията, се предвижда демаркацията да се осигури на база конкретни предприятия. За тази цел ще бъде извършено разпределение на допустимите крайни получатели на компенсации (МСП) между посочените програми. УО ще извършва проверка за потвърждаване на обстоятелството, че не се предоставя подкрепа за едно и също МСП за един и същи период от време по някоя друга от посочените програми.~~

Индикатори за изпълнение:

CO01 Производствени инвестиции: Брой предприятия, получаващи подкрепа предприятия

CO02 Производствени инвестиции: Брой предприятия, които получават безвъзмездни средства предприятия

Индикатори за резултат:

P61 Безвъзмездни средства за компенсиране на завишените цени на енергията на МСП – 19 950 497 евро

P71 Безвъзмездни средства за компенсиране на завишените цени на енергията на МСП – 4 049 503 евро

Целевите стойности на индикаторите за изпълнение ще бъдат конкретизирани след представяне на информация от Фонд „Сигурност на електроенергийната система“, базирана на обработка на данни за получили подкрепа МСП по двете национални програми, считано от 01 февруари 2022 г. и тяхното разпределение между всички участващи програми. Дейността по обработка и разпределение на данните е вменена като ангажимент на Министерство на енергетиката и конкретния бенефициент Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ с координатор на национално ниво в лицето на дирекция Централно координационно звено към Министерство на финансите. Информацията ще бъде включена в текста на програмата преди официалното изпращане на изменението на ОПНОИР 2014-2020 г. за одобрение от Европейската комисия през системата SFC.

~~Целевите стойности на индикаторите за изпълнение ще бъдат конкретизирани след представяне на информация от Фонд „Сигурност на електроенергийната система“, базирана на обработка на данни за получили подкрепа МСП по двете национални програми, считано от 01 февруари 2022 г. и тяхното разпределение между всички участващи програми. Дейността по обработка и разпределение на данните е вменена като ангажимент на Министерство на енергетиката и конкретния бенефициент Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ с координатор на национално ниво в лицето на дирекция „Централно координационно звено“ към Министерство на финансите. Информацията ще бъде включена в текста на програмата преди официалното изпращане на изменението на ОПНОИР 2014-2020 г. за одобрение от Европейската комисия през системата SFC2014.~~

Също така, в програмата са нанесени и съответните стойности в таблиците 7-11 с кодовете по категории интервенции по ПО1, 3, 5 и новите ПО6 и 7, както и в таблици 18а и 18в, както следва:

- **Таблица 7:** Измерение 1 Област на интервенция
- **Таблица 8:** Измерение 2 Форма на финансиране
- **Таблица 9:** Измерение 3 Вид територия
- **Таблица 10:** Измерение 4 – Териториални механизми за изпълнение
- **Таблица 11:** Измерение 6 – Вторична тема на ЕСФ и ЕСФ по линия на REACT-EU (само ЕСФ и ИМЗ)
- **Таблица 18а:** План за финансиране
- **Таблица 18в:** Разпределение на финансовия план по приоритетни оси, фондове, категории региони и тематични цели

Стойността на код 06 „Инициативи за водено от общностите местно развитие“ в Таблица 10: Измерение 4 – Териториални механизми за изпълнение по ПО3 е редуцирана

до размера на финансирането на одобрените стратегии за ВОМР, в съответствие с препоръка на външния изпълнител „Глобал Адвайзърс“ АД от проведена оценка „Извършване на оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на процедури, насочени пряко или косвено към маргинализирани групи като ромите, по ПОЗ на ОПНОИР“.

Променени са и финансовите показатели за сертифицирани разходи в таблиците 6 и 28 за рамката за изпълнение по ПО1 и 3.

- **Таблица 6:** Рамка на изпълнението на приоритетната ос (по фондове и, за ЕФРР и ЕСФ, по категории региони)
- **Таблица 28:** Рамка на изпълнението по фонд и категория регион (обобщена таблица)

В резултат на прехвърлянето на ресурс от ЕСФ (REACT-EU) от Приоритетна ос 5 към Приоритетна ос 7, са променени и целевите стойности на индикатори, както следва:

- **в Таблица 5:** Общи и специфични за програмата показатели за изпълнението (по инвестиционни приоритети, разпределени по категории региони за ЕСФ и когато е уместно – за ЕФРР):
  - ✓ CV30 „Стойност на действията по ЕСФ за борба със или противодействие на COVID-19“;
  - ✓ CV31 „Подпомогнати участници за борба със или противодействие на COVID-19“
  - ✓ 5114 „Брой деца и ученици, получили допълнително обучение, в т.ч. от разстояние в електронна среда“
- **в Таблица 4:** Общи показатели за резултатите, за които е определена целева стойност, и специфични за програмата показатели за резултатите, съответстващи на специфичната цел (по инвестиционни приоритети и категория региони) (за ЕСФ и ЕСФ по линия на REACT-EU):
  - ✓ CVR2 „Участници, които са придобили квалификация при напускане (COVID-19)“

II. Методология и критерии за подбор на операции по процедура „Подкрепа на особено засегнати от увеличението на цените на енергията МСП чрез мярка прилагана от Фонд "Сигурност на електроенергийната система" (SAFE)“

Методологията и критериите за подбор на операции по процедура „Подкрепа на особено засегнати от увеличението на цените на енергията МСП чрез мярка прилагана от Фонд "Сигурност на електроенергийната система" (SAFE)“ предвиждат възстановяване на публичен финансов ресурс, изплатен от държавата в изпълнение

на две национални програми¹ за компенсиране на небитови крайни клиенти на електрическа енергия. Обхватът на настоящата процедура се ограничава само до възстановяването на средства за компенсации, изплатени на микро, малки и средния предприятия (МСП), особено засегнати от увеличението на цените на електрическа енергия в периода 01.02.2022 – 30.09.2022 г.

Доколкото средствата за изпълнение на процедурата са от ОПНОИР и с оглед на нормативно поставеното изискване всички операции за програмен период 2014-2020 да са реализирани до 31.12.2023 г., чрез настоящата процедура се създава възможност да се разработи бърз и опростен, но високоефективен механизъм за изпълнение, който да позволи успешното усвояване на средствата в посочения срок като същевременно се допринесе за смекчаване на последиците върху българските МСП, особено засегнати от увеличения на цените на енергията, причинено от военната агресия на Русия срещу Украйна.

Плащането на публичните финансови средства към доставчиците за направените компенсации на МСП по програмите е извършвано от Фонд „Сигурност на електроенергийната система“, който е предвидено да бъде конкретен бенефициент по процедурата след одобряването му за такъв от КН.

Съгласно пар. 1, изр. второ на чл. 256 на Регламент (ЕС) № 1303/2013 особено засегнати от увеличението на цените на енергията МСП са тези, които отговарят на условията за получаване на помощ за допълнителни разходи поради изключително големи увеличения на цените на природния газ и електроенергията съгласно временната кризисна рамка за мерките за държавна помощ².

В България всички крайни небитови клиенти на електрическа енергия, вкл. МСП, подкрепени по националните програми за осигуряване на компенсации, отговарят на поставеното условие да са особено засегнати от увеличения на цените на енергията, както следва:

Анализът на постигнатата средномесечна цена лв./MWh през 2022 г. спрямо тази през 2021 г. за предложения период на пазарен сегмент „Ден напред“ на организирания борсов пазар на електрическа енергия в Република България сочи, че предприятията са били поставени в изключително екстремни условия, а именно скокът на цената е варирал между 180%-380%.

Справка за постигнатите средномесечни цени в лв./ MWh през съответните месеци на 2021 г. и на 2022 г.:

<u>период</u>	<u>Средномесечна цена на сегмент Ден напред лв./MWh през 2021 г.</u>	<u>Средномесечна цена на сегмент Ден напред лв./MWh през 2022 г.</u>	<u>Увеличение на цената в проценти</u>
<u>м. февруари</u>	<u>91.58</u>	<u>367.3</u>	<u>301%</u>

¹ Програма за компенсиране на небитови крайни клиенти на електрическа енергия, одобрена от Министерския съвет с Решение № 30/2022 г. и Програма за компенсиране на небитови крайни клиенти на електрическа енергия, одобрена от Министерския съвет с Решение № 534/2022 г.

² Съобщение на Комисията Временна рамка за мерки за държавна помощ при кризи в подкрепа на икономиката след агресията на Русия срещу Украйна 2022/C 131 I/01 (C/2022/1890, OJ C 131 I, 24.3.2022, p. 1–17)

<u>м. март</u>	<u>101.81</u>	<u>487.45</u>	<u>379%</u>
<u>м. април</u>	<u>120.65</u>	<u>340.36</u>	<u>182%</u>
<u>м. май</u>	<u>117.42</u>	<u>394.64</u>	<u>236%</u>
<u>м. юни</u>	<u>150.96</u>	<u>435.89</u>	<u>189%</u>
<u>м. юли</u>	<u>185.59</u>	<u>632.27</u>	<u>241%</u>
<u>м. август</u>	<u>218.17</u>	<u>846.59</u>	<u>288%</u>
<u>м. септември</u>	<u>244.5</u>	<u>735.5</u>	<u>201%</u>

Предвид постигнатите стойности на цената на електрическата енергия през 2022 г. е видно, че избраната целева група (МСП) е особено засегната от високите цени на електрическата енергия, като е купувала ел. енергия на цени, равни или надвишаващи средномесечните цени, постигнати на борсовия пазар за съответния месец от 2022 г.

Огромните флуктуации в цените на енергията наложиха мобилизиране и пренасочване на голям публичен ресурс от страна на държавата от други дейности и политики към овладяване на енергийната криза. След м. септември 2022 г. се забелязва нормализиране на ценовите нива на енергията.

Предоставените финансови средства на МСП във връзка с изпълнение на националната мярка през 2022 г. не представляват свръхкомпенсация, доколкото техният размер не покрива целия разход за енергия на предприятията. Изплащаните компенсации покриват само разликата между постигнатата месечна цена на електрическа енергия за базов товар на пазарен сегмент „Ден напред“ на борсовия пазар на електрическа енергия и определена фиксирана стойност на цената в лева/MWh. Тази граница за съответния месец на 2022 г., до която се извършва компенсацията, надвишава постигнатите цени през същия месец на 2021 г., информация за което е представена в следващата таблица:

<u>период</u>	<u>Средномесечна цена на сегмент Ден напред лв./MWh през 2021 г.</u>	<u>Стойност на Цената на ел. енергия в лв./MWh през 2022 г., под която не е предоставяна компенсация</u>
<u>м. февруари</u>	<u>91.58</u>	<u>185.59</u>
<u>м. март</u>	<u>101.81</u>	<u>185.59</u>
<u>м. април</u>	<u>120.65</u>	<u>185.59</u>
<u>м. май</u>	<u>117.42</u>	<u>200</u>
<u>м. юни</u>	<u>150.96</u>	<u>200</u>
<u>м. юли</u>	<u>185.59</u>	<u>250</u>
<u>м. август</u>	<u>218.17</u>	<u>250</u>
<u>м. септември</u>	<u>244.5</u>	<u>250</u>

Видно от представените данни в предходната таблица, дори и след предоставяне на компенсации за покриване на част от разходите на предприятията за електроенергия, същите са извършили разходи за енергия на MWh, които значително надвишават разходите им през предходната година.

Бюджетът на процедурата е формиран на база генерирани спестявания по програмата, средства от финансови корекции и нередности, и необявен ресурс, като възлиза общо на 50 938 207 евро.

III. Индикативна годишна работна програма за 2023 г. на ОПНОИР

Към момента на инициране на съгласуване на проекта на решение на КН общественото обсъждане е приключило без да са получени бележки и коментари. Проектът на ИГРП е представен за съгласуване от СКУСЕС.